mulier instituut

Sportevenementen

Een selectie uit de Monitor Sport en corona III – De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.

Redactie

Ine Pulles

Peter van Eldert

Peter Nafzger

Hugo van der Poel

Oplegger hoofdstuk 6 – Sportevenementen

Dit document bevat het hoofdstuk 'Sportevenementen' uit de Monitor Sport en corona III – De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector. Dit losse hoofdstuk is geschikt voor wie specifiek geïnteresseerd is in de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportevenementensector in Nederland. Het hoofdstuk gaat over de veranderingen in de vraag en het aanbod van sportevenementen. Verder wordt aandacht besteed aan het betaald voetbal. Dit document is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de Monitor Sport en corona III, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak. De gehele rapportage is hier te vinden. De managementsamenvatting van het rapport is hier te vinden.

Achtergrond Monitor Sport en corona III

In de Monitor Sport en corona III worden de data en kennis gebundeld over de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector die eind april 2021 beschikbaar zijn. We brengen de gevolgen van de coronamaatregelen voor het sport- en beweeggedrag en voor de organisatie en financiering van de sport in Nederland in beeld. Daarbij gaat de aandacht uit naar sportverenigingen, sportondernemers, de ondersteuningsstructuur, topsport, sportevenementen en betaald voetbal. De nadruk ligt op nieuwe data en kennis sinds eind november 2020. Wat tot dan bekend was, is gepubliceerd in de eerste twee uitgaven van de Monitor Sport en corona. De eerste twee monitoren Sport en corona[1][2] zijn respectievelijk begin juli 2020 en eind november 2020 naar de Tweede Kamer gestuurd. De insteek van deze derde monitor is te komen tot een zo goed mogelijke schatting van het omzetverlies en de directe schade voor de diverse deelsectoren van de sportsector.

De Monitor Sport en corona III, uitgevoerd door het Mulier Instituut, is de derde overzichtsstudie in een serie monitors vanuit het kennisconsortium Sport en corona. In dit consortium hebben het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen op verzoek van de uitvoeringsalliantie van het Nationaal Sportakkoord (ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten en NOC*NSF) hun krachten gebundeld. Met als belangrijkste opdracht voor het Mulier Instituut om de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sport te monitoren. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft het platform www.sportencorona.nl ontwikkeld om de beschikbare kennis, data en praktijkvoorbeelden te delen.

[1] Poel, H. van der & Pulles, I. (red.) (2020). *Monitor Sport en corona. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector*. Utrecht: Mulier Instituut.

[2] Poel, H. van der, Nafzger, P. & Eldert, P. van (red.) (2020). *Monitor Sport en corona II. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.* Utrecht: Mulier Instituut.

6. Sportevenementen

Paul Hover, Eva Heijnen en Peter Nafzger[3]

In dit hoofdstuk wordt voor de derde keer de balans opgemaakt van de impact van het coronavirus op sportevenementen in Nederland. Er is net als bij de twee voorgaande monitoren aandacht voor de gevolgen van de coronacrisis aan de vraag- en aanbodzijde van de sportevenementenmarkt.[4] Ook wordt weer ingegaan op de gevolgen voor het betaald voetbal.

6.1 Vraag

De vraag naar sportevenementen kan worden verdeeld in:

- deelname;
- live bezoeken;
- volgen in de media (internet, televisie, radio, printmedia).

Voor elke wijze van consumptie is in deze paragraaf het effect van de coronamaatregelen becijferd, gebaseerd op een peiling onder de volwassen Nederlandse bevolking in maart 2021.

Deelname

16 procent van de Nederlanders (16-79 jaar) gaf in maart 2021 aan dat zij in 2020 of in het eerste kwartaal van 2021 vanwege de coronamaatregelen niet aan één of meer sportevenementen hadden kunnen deelnemen, terwijl zij dat zonder die maatregelen wel gedaan zouden hebben (figuur 6.1). Dit betreft circa 2,2 miljoen Nederlanders in die leeftijdsgroep. Het gaat om evenementen zoals recreatieve hardloop-, fiets-, wieler- en wandelevenementen. We bedoelen geen reguliere competitiewedstrijden en geen virtuele, digitale of online evenementen.

Figuur 6.1 Mate waarin Nederlanders (16–79 jaar) hebben moeten afzien van deelname aan een sportevenement als gevolg van de coronamaatregelen, in 2020 of het eerste kwartaal van 2021 (in procenten, n=1.508)

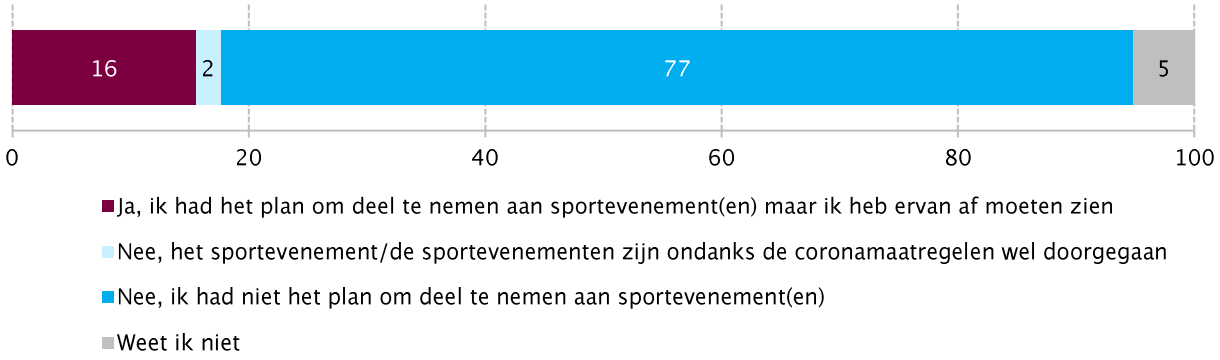

Bron: Mulier Instituut, Nationaal Sportonderzoek (NSO, online panelonderzoek Ipsos), maart 2021.

[3] Met dank aan Sabien Dekkers.

[4] Voor de eerste monitor, zie: Poel, H. van der & Pulles, I. (red.) (2020). *Monitor Sport en corona. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector*. Utrecht: Mulier Instituut. Voor de tweede monitor, zie: Poel, H. van der, Nafzger, P. & Eldert, P. van (red.) (2020). *Monitor Sport en corona II. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.* Utrecht: Mulier Instituut.

Virtuele, digitale en online sportevenementen en trainingen

Elkaar fysiek treffen bij de deelname aan een sportevenement was door de coronamaatregelen meestal niet mogelijk. Veel evenementen werden afgelast. Bijna één op de tien Nederlanders van 16-79 jaar (9%) heeft in 2020 of het eerste kwartaal van 2021 deelgenomen aan een virtuele, digitale of online training of een virtueel, digitaal of online sportevenement (figuur 6.2). Dit betreft circa 1,2 miljoen Nederlanders.

Figuur 6.2 Deelname aan een virtuele, digitale of online training of een virtueel, digitaal of online sportevenement in 2020 of het eerste kwartaal van 2021, Nederlandse bevolking 16–79 jaar (in procenten[a], n=1.508)

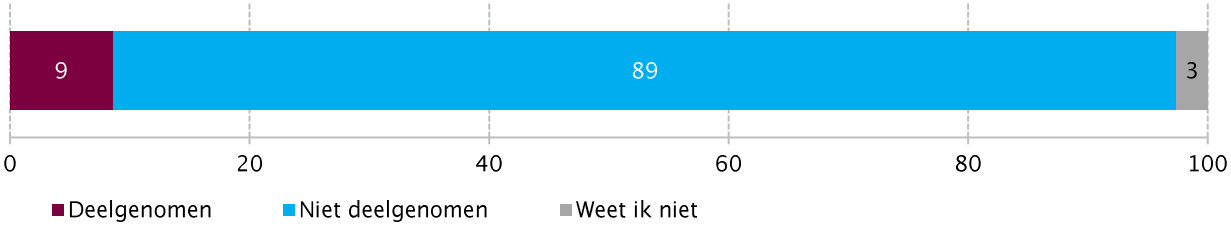

Bron: Mulier Instituut, Nationaal Sportonderzoek (NSO, online panelonderzoek Ipsos), maart 2021.
[a] Door het afronden van de percentages komt het totaal van bovenstaande figuur uit op 101 procent.

Bezoek

16 procent van de Nederlanders (16-79 jaar) gaf in maart 2021 aan dat zij in 2020 of het eerste kwartaal van 2021 vanwege de coronamaatregelen hadden moeten afzien van hun bezoek aan één of meerdere sportevenementen, terwijl zij die zonder die maatregelen wel hadden bezocht (figuur 6.3). Dit betreft circa 2,2 miljoen personen. Bijna de helft van de Nederlanders (48%; niet in figuur) die moesten afzien van hun deelname aan een sportevenement heeft in 2020 of het eerste kwartaal van 2021 ook moeten afzien van hun bezoek aan een sportevenement als gevolg van de coronamaatregelen.

Figuur 6.3 Mate waarin Nederlanders (16–79 jaar) hebben moeten afzien van <u>bezoek</u> aan een sportevenement als gevolg van de coronamaatregelen, in 2020 of het eerste kwartaal van 2021 (in procenten[a], n=1.508)

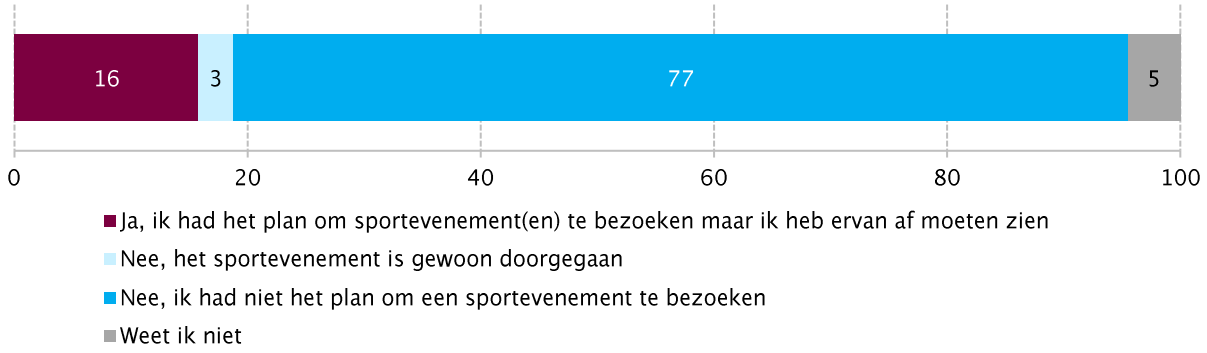

Bron: Mulier Instituut, Nationaal Sportonderzoek (NSO, online panelonderzoek Ipsos), maart 2021.
[a] Door het afronden van de percentages komt het totaal van bovenstaande figuur uit op 101 procent.

Volgen in media

12 procent van de Nederlanders (16-79 jaar) gaf in maart 2021 aan dat zij in 2020 of het eerste kwartaal van 2021 vanwege de coronamaatregelen hadden moeten afzien van het volgen van één of meerdere sportevenementen via de media (figuur 6.4). Dit betreft circa 1,6 miljoen Nederlanders.

Figuur 6.4 Mate waarin Nederlanders (16–79 jaar) hebben moeten afzien van het volgen van een sportevenement als gevolg van de coronamaatregelen, in 2020 of het eerste kwartaal van 2021 (in procenten, n=1.508)

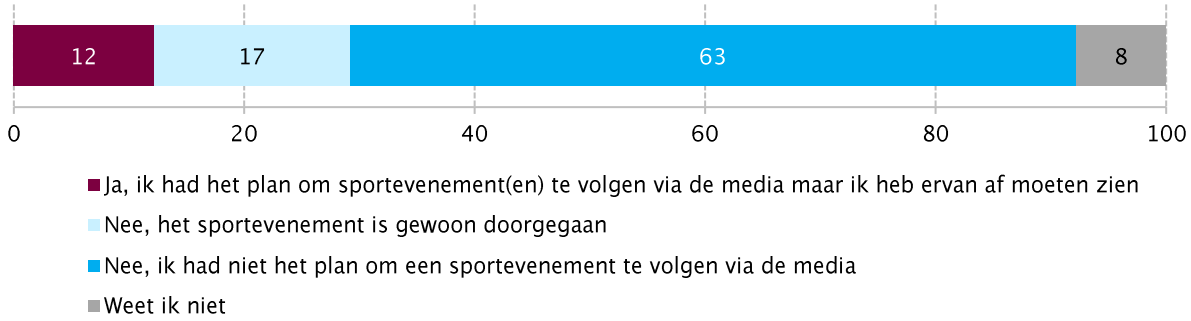

Bron: Mulier Instituut, Nationaal Sportonderzoek (NSO, online panelonderzoek Ipsos), maart 2021.

Deelname, bezoek en volgen totaal

Wanneer alle drie de groepen (deelnemen, live bezoeken en volgen via de media) gezamenlijk worden bekeken, blijkt dat 29 procent van de Nederlanders (16-79 jaar) de intentie had om in 2020 of het eerste kwartaal van 2021 op ten minste één van die drie manieren een sportevenement te consumeren. Dit betreft 4 miljoen Nederlanders. 4 procent van de Nederlanders had de intentie om aan een evenement deel te nemen, een evenement te bezoeken én een evenement te volgen via de media.

6.2 Aanbod

Om wegwijs te worden in de omvang van het sportevenementenaanbod in de afgelopen twaalf maanden en de kenmerken daarvan is het Mulier Instituut in de navolgende analyses uitgegaan van de data van Respons.[5] Respons focust op alle topsportevenementen, maar voor breedtesportevenementen is om praktische redenen een ondergrens van 5.000 bezoeken aangehouden. Competitiewedstrijden van profs, semiprofs en amateurs worden in deze analyse buiten beschouwing gelaten, net als de voetbalwedstrijden in de Keuken Kampioen Divisie en de Eredivisie.
Tussen april 2020 en april 2021 stonden volgens Respons 802 sportevenementen gepland. Van deze 802 evenementen zou 36 procent in de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland hebben plaatsgevonden (tabel 6.1). 2 procent van de evenementen stond gepland als een online editie. Bij veertien van de zestien online evenementen ging het om een online editie (voor deelnemers en/of bezoekers) die de geplande fysieke editie verving.

[5] De database van Respons biedt het beste overzicht van sportevenementen dat in Nederland verkrijgbaar is, maar dat is geen garantie dat het overzicht compleet is. Hiermee moet rekening worden gehouden bij de interpretatie van de resultaten.

Tabel 6.1 Sportevenementen die gepland stonden tussen april 2020 en april 2021, naar locatie (in aantallen en procenten, n=802)

Locatie	Aantal	%
Online	16	2
Landelijk[a]	3	0
Drenthe	31	4
Flevoland	18	2
Friesland	42	5
Gelderland	81	10
Groningen	21	3
Limburg	54	7
Noord-Brabant	107	13
Noord-Holland	181	23
Overijssel	66	8
Utrecht	46	6
Zeeland	10	1
Zuid-Holland	118	15
Onbekend	8	1
Totaal	**802**	**100**

Bron: Evenementenmonitor van Respons, gedownload op 15 februari 2021. Bewerking: Mulier Instituut.
[a] Dit betreft de Nationale Hengeldag, het Nationaal Baancircuit en NK Karting. Deze evenementen vonden op meerdere locaties in Nederland plaats. Het komt vaker voor dat evenementen op meerdere locaties in Nederland plaatsvinden, maar deze drie evenementen voldeden volgens Respons niet aan een minimaal bezoek- of deelnemersaantal om per locatie apart te worden opgenomen.

Van de 802 evenementen die tussen april 2020 en april 2021 zouden plaatsvinden had 8 procent een internationaal belang (tabel 6.2). Voorbeelden van sportevenementen met een internationaal belang zijn de Amstel Gold Race 2020 en het WK Zwemmen (lange baan) 2021. 44 procent van de evenementen zou een nationaal belang dienen en 43 procent een regionaal belang. Een klein deel (3%) diende een gemeentelijk belang.

Tabel 6.2 Belang van de evenementen die gepland stonden tussen april 2020 en april 2021 (in aantallen en procenten, n=802)

Belang[a]	Aantal	%
Internationaal	67	8
Nationaal	353	44
Regionaal	342	43
Gemeentelijk	28	3
Onbekend	12	1
Totaal	**802**	**100**

Bron: Evenementenmonitor van Respons, gedownload op 15 februari 2021. Bewerking: Mulier Instituut.
[a] Respons onderscheidt vier categorieën: internationaal belang, nationaal belang, regionaal belang en gemeentelijk belang. Het bureau baseert zich hiervoor op de media–aandacht voor het evenement en op de herkomst van de bezoekers. Deze categorisering is primair economisch georiënteerd.

Uiteindelijk zijn tussen april 2020 en april 2021 70 van de 802 geplande evenementen doorgegaan (9%).[6] 91 procent ging niet door. Van de 70 evenementen die zijn doorgegaan heeft 14 procent plaatsgevonden in Friesland, 13 procent in Gelderland en 11 procent in Noord-Holland. Van de evenementen die zijn doorgegaan had 14 procent een internationaal belang, waaronder het EK Allround & Sprint in Thialf, het EK Veldrijden in 's-Hertogenbosch (Rosmalen) en het ABN AMRO World Tennis Tournament in Rotterdam. 57 procent had een nationaal belang en 29 procent een regionaal belang. 21 procent van de evenementen die doorgingen vond online plaats.

Bedrijvigheid

Sportevenementen worden op poten gezet door organisatoren en tal van leveranciers en (andere) partners. Wat zijn de nieuwste ontwikkelingen qua aantal bedrijven in de bedrijfstak organisatie van sportevenementen (SBI-code 93195). Deze klasse omvat bedrijven die eenmalige of periodiek terugkerende sportevenementen organiseren, maar ook bedrijven die in dat kader diensten leveren (zoals het verzorgen van administratieve afwikkeling, tijdwaarneming, sanitair en verlichting, enz.).[7]

De krimp van het aantal bedrijven in de Nederlandse sportevenementensector die in het eerste kwartaal van 2020 is ingezet, is onverminderd doorgezet (figuur 6.5). In het eerste kwartaal van 2021 kende de bedrijfstak organisatie van sportevenementen 1.355 bedrijven. Dat zijn 235 bedrijven minder dan in het eerste kwartaal van 2020, vlak voordat het virus in Nederland de kop opstak (-15%).

[6] In de evenementendatabase kregen de evenementen bij de datum het label 'Geen doorgang' als de evenementen niet waren doorgegaan. Voor de evenementen die nog op de planning stonden in februari en maart 2021 (data zijn gedownload op 15 februari 2021) is het Mulier Instituut middels webonderzoek nagegaan of deze zijn doorgegaan.

[7] De ontwikkeling van het aantal bedrijven in de bedrijfstak is het saldo van het aantal nieuwe bedrijven en het aantal faillissementen of opheffingen. Er zijn bedrijven die vanwege de pandemie de deuren moesten sluiten, maar er zijn ook bedrijven die tijdens de pandemie zijn opgericht.

Figuur 6.5 Bedrijven in bedrijfstakken 'organisatie van sportevenementen (SBI 93195)', 'sport en recreatie (SBI 93)', 'sport (SBI 931)' en 'alle bedrijfstakken (alle SBI-codes)', 2007 t/m 2021 (in indexcijfers (2007 kwartaal 1=100))

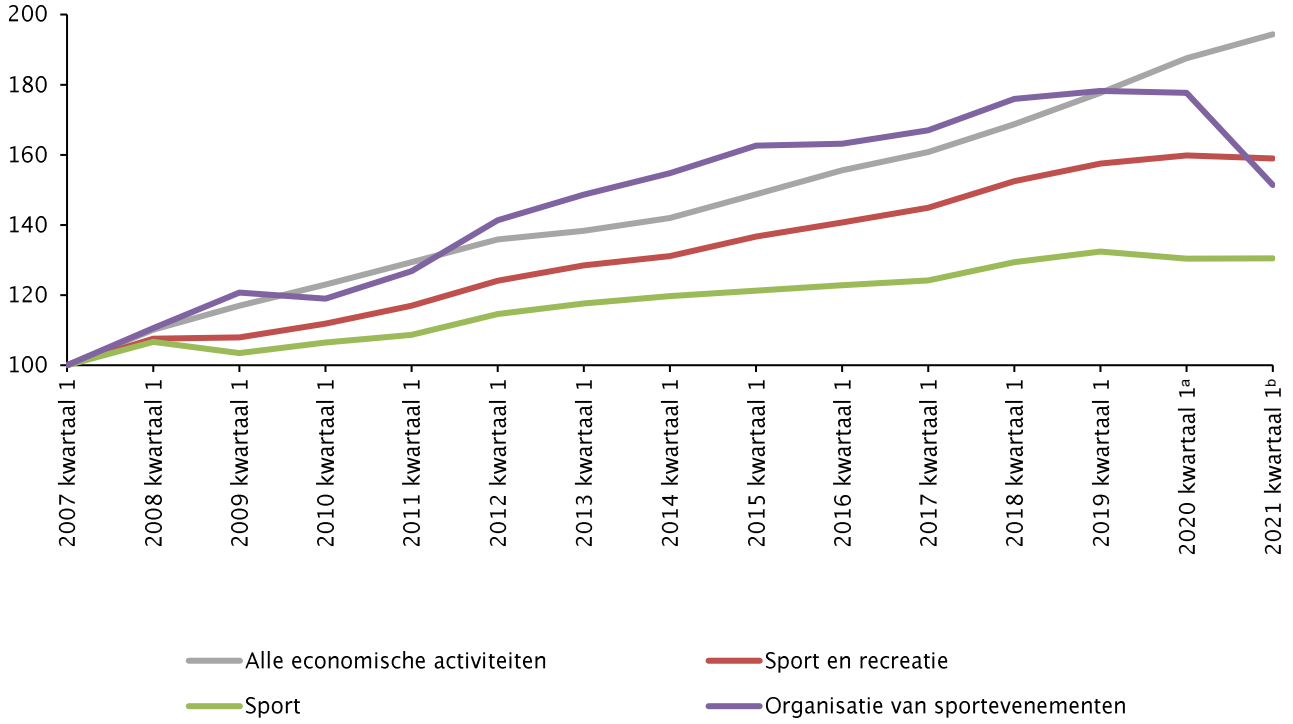

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.
[a] Voorlopige cijfers.
[b] Nader voorlopige cijfers (door het CBS bijgestelde voorlopige cijfers).

De afname van het aantal bedrijven in de sportevenementensector steekt af bij de ontwikkeling van het totale aantal bedrijven in Nederland. Daar is per saldo namelijk nog altijd sprake van groei, ook sinds de uitbraak van het virus. In het eerste kwartaal van 2021 waren er vier procent meer bedrijven in Nederland dan in het eerste kwartaal van 2020. Het aantal bedrijven in de categorie sport - waar de categorie organisatie van sportevenementen deel van uitmaakt - is sinds het eerste kwartaal van 2020 ongeveer stabiel. Dat geldt ook voor de bedrijven in de categorie sport en recreatie. Deze ontwikkelingen wijzen erop dat de aanbieders van sportevenementen relatief hard zijn getroffen en dat de situatie sinds de publicatie van de vorige monitor nijpender is geworden.

Werkgelegenheid

De werkgelegenheid in de Nederlandse evenementenbranche - waar de sportevenementenbranche deel van uitmaakt - werd vorig jaar geraamd op 100.000 banen en 32.000 zzp'ers. De jaarlijkse omzet van de totale evenementensector werd geschat op 7 tot 7,4 miljard euro.[8]

Naast het aantal bedrijven (zie figuur 6.5) is de grootte van die bedrijven - in termen van aantal werkzame personen - een indicatie voor ontwikkelingen aan de aanbodkant van de Nederlandse sportevenementenmarkt. In het eerste kwartaal van 2021 was 77 procent van de bedrijven in de

[8] Respons (2020, 31 maart). *Impactanalyse COVID-19 op de Nederlandse eventbranche*. Amsterdam: Respons. Zie ook: Misset, R. (2020, 10 juni). Kuip is groter dan een bioscoop. *De Volkskrant*, p. 9.

bedrijfstak organisatie van sportevenementen een eenmanszaak. Bij ruim 11 procent werkte een tweetal personen en bij eveneens ruim 11 procent werkten drie of meer personen (tabel 6.3). Deze verhoudingen zijn vergelijkbaar met de proporties van de jaren daarvoor. Dit is een mogelijke aanwijzing dat bedrijven die in de sector actief zijn gebleven niet (veel) minder personeel in vaste dienst hadden.[9]

De krimp van het aantal bedrijven in bedrijfstak organisatie van sportevenementen is met name het gevolg van de afname van het aantal kleine bedrijven waar één of twee personen werken. Tussen het eerste kwartaal van 2020 en het eerste kwartaal van 2021 liep het aantal bedrijven met één werkzame persoon met 17 procent terug. Bij bedrijven met twee personen bedroeg de krimp 12 procent (niet in tabel).

Tabel 6.3 Werkzame personen in bedrijfstak 'organisatie van sportevenementen (SBI 93195)', 2017 kwartaal 1 t/m 2021 kwartaal 1 (in aantallen en procenten)

	2017 kwartaal 1		2018 kwartaal 1		2019 kwartaal 1		2020[a] kwartaal 1		2021[b] kwartaal 1	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
1 persoon	1.175	79	1.260	80	1.270	80	1.260	79	1.050	77
2 personen	170	11	165	10	165	10	170	11	150	11
3–5 personen	75	5	65	4	65	4	65	4	70	5
5–10 personen	45	3	50	3	55	3	50	3	45	3
10–20 personen	25	2	25	2	25	2	25	2	25	2
20–50 personen	10	1	10	1	15	1	15	1	15	1
50–100 personen	0	0	5	0	0	0	5	0	0	0
Totaal bedrijven	**1.495**	**100**	**1.575**	**100**	**1.595**	**100**	**1.590**	**100**	**1.355**	**100**

Bron: CBS, 2021. Bewerking: Mulier Instituut.

[a] Voorlopige cijfers.

[b] Nader voorlopige cijfers (door het CBS bijgestelde voorlopige cijfers).

6.3 Betaald voetbal

Financiële positie betaald voetbalclubs

Op 12 maart 2021 was het precies een jaar geleden dat het betaald voetbal door de KNVB vanwege het coronavirus werd stilgelegd. Ook in andere Europese landen werden voetbalcompetities tijdelijk beëindigd.[10] In veel omringende landen was dat echter tijdelijk en kon de competitie 2019/2020 vaak nog worden afgerond in de zomer van 2020. Wat is er bekend over de ontwikkeling van de financiële positie betaald voetbalclubs in tijden van corona? In een poging deze vraag zo goed mogelijk te beantwoorden worden onderstaand twee bronnen aangehaald, namelijk het Sports en Economics Research Centre (SERC) en inzichten van de KNVB en de Eredivisie CV.

[9] Dit is niet goed aan te geven op basis van de cijfers van het CBS, omdat het CBS categorieën onderscheidt. Daardoor is het bijvoorbeeld wel zichtbaar als een bedrijf inkrimpt van 30 naar 15 personen, maar niet als het krimpt van 45 naar 30 personen.

[10] Hammerschmidt, J., Durst, S., Kraus, S. & Puumalainen, K. (2021). Professional football clubs and empirical evidence from the COVID-19 crisis: Time for sport entrepreneurship?, *Technological Forecasting and Social Change*, *165*, 2–1. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.120572.

Ten eerste het onderzoek van het Sports en Economics Research Centre (SERC), onderdeel van HAN Sport en Bewegen, wees uit dat de omzet van de Eredivisieclubs in het vroegtijdig afgebroken seizoen 2019/2020 50 miljoen euro lager uitviel dan het jaar ervoor (toen Ajax halve finalist van de Champions League was en daar fors aan verdiende). Zonder de Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) was de financiële klap volgens de onderzoekers voor de Eredivisieclubs groter geweest: de Eredivisieclubs ontvingen in 2019/20 circa 25 miljoen euro vanuit de NOW-regeling.[11] Het gezamenlijk eigen vermogen van de Eredivisieclubs is in vergelijking met het voorgaande seizoen gegroeid, van 350 naar 408 miljoen euro. Volgens de onderzoekers van de HAN zouden de Eredivisieclubs er financieel grosso modo hetzelfde voor staan als vóór de coronacrisis. Wel zijn er enorme financiële verschillen tussen de Eredivisieclubs. Het eigen vermogen van Ajax is in vergelijking met dat van de andere clubs torenhoog. Fortuna Sittard en ADO Den Haag staan er qua eigen vermogen relatief zorgwekkend voor, wat wordt versterkt door de sportieve prestaties, die achterblijven bij de wensen van die clubs. In 2020 sprak de KNVB al grote zorgen uit bij de Rijksoverheid over de ingrijpende financiële consequenties van lege stadions en het wegvallen van andere inkomsten.[12] Toenmalig sportminister Van Rijn weigerde destijds extra geld vrij te maken voor een sectorspecifiek steunpakket voor het betaald voetbal. De onderzoekers van de HAN concluderen dat die steun achteraf ook onnodig was.[13]

Ten tweede zijn er de inzichten van de KNVB en de Eredivisie CV. Medio 2020 rapporteerde de KNVB over een financiële klap als gevolg van de coronacrisis. Het verlies over het seizoen 2019/2020 werd door de bond per saldo becijferd op 96 miljoen euro. Dat verlies was volgens de bond hoger geweest als de clubs niet zelf hadden ingegrepen, onder andere door het aanspreken van reserves. De omzetderving als gevolg van de coronacrisis seizoen 2020/2021 werd medio 2020 op 331 miljoen euro geraamd.[14] In april 2021 uitte Jan de Jong, directeur van de Eredivisie CV, namens KNVB en de Eredivisie CV kritiek op het onderzoek van de HAN. Hij wees erop dat er grote problemen voor het betaald voetbal waren en ook nog zullen blijven.[15] Voor het seizoen 2020/2021 verwacht hij een verlies van 100 miljoen euro, waarbij hij ervan uitgaat dat supporters en sponsoren hun geld niet terugvragen, er voldoende overheidssteun is, clubpersoneel (blijvende) loonoffers brengt en er inkomsten uit spelersverkoop zijn. Circa twee maanden vóór publicatie van het HAN-rapport luidde De Jong ook al de noodklok, toen hij de situatie in het Nederlands betaald voetbal alarmerend noemde, vooral vanwege het wegvallen van wedstrijdbaten (nauwelijks toeschouwers toegestaan) en het ontbreken van een toekomstperspectief.[16] In een reactie op het onderzoek van de HAN haalt de KNVB nog een drietal zaken aan.[17] Ten eerste wijst de bond erop dat belangrijke financiële gevolgen van de coronacrisis nog plaats zullen vinden en dat het de vraag is welke belanghebbenden de kosten zullen dragen. Het is bijvoorbeeld de vraag in welke mate sponsoren en fans

[11] Gulikers, J. & Boer, W. de (2021). *SERC financiële ranglijst eredivisie editie 2021*. Arnhem/Nijmegen: Sports & Economics Research Centre (SERC)/HAN University of Applied Sciences (HAN).

[12] KNVB Media (2020, 28 november). *Vanaf januari beperkt aantal stadionbezoekers toelaten kan noodscenario afwenden*.

[13] Graat, J. (2021, 8 april). Corona zou dramatische gevolgen hebben, maar het vermogen van eredivisieclubs is juist gegroeid. *Trouw.*

[14] KNVB (2020). *Deltaplan. De toekomst van het Nederlands betaald voetbal. Voetbal in tijden van corona. Visie en toelichting*. Zeist; KNVB.

[15] Giebels, R. (2021, 9 april). Eredivisie betwist onderzoek financiële impact corona. *De Volkskrant,* p. 24.

[16] NOS Voetbal (2021). *Directeur Eredivisie CV: 'Klok betaald voetbal al lang op twee voor twaalf'*.

[17] D. Pranger, persoonlijke communicatie, 19 mei 2021 en C. Nieuwpoort, persoonlijke communicatie, 19 mei 2021.

voor het seizoen 2020/2021 af gaan zien van compensatie door de clubs. Daarnaast zijn kosten als gevolg van de coronacrisis door clubs in de tijd vooruitgeschoven. Clubs hebben uitstel van loonbelasting aangevraagd en dat betekent dat er in het najaar van 2021 alsnog betaald zal moeten worden. Ten tweede geeft de KNVB aan dat de HAN alleen van openbare cijfers gebruik heeft gemaakt en daardoor niet volledig geïnformeerd is om een juiste conclusie te trekken. Ten derde meldt de KNVB dat de ontwikkeling van het eigen vermogen dat de HAN becijfert weliswaar correct is, maar dat er onvoldoende rekening gehouden is met een veranderende samenstelling van de competitie (clubs die promoveerden hadden een groter eigen vermogen dan clubs die degradeerden) en spelersverkoop (vooral de verkoop van Hakim Ziyech door Ajax).

Het mag duidelijk zijn dat het becijferen van de financiële gevolgen van de coronacrisis voor de betaald voetbalclubs in Nederland geen sinecure is. De mate waarin het Nederlands betaald voetbal schade ondervindt als gevolg van de coronacrisis is bovenal afhankelijk van de uitgangspunten en definities die bij een berekening worden toegepast. De schade is afhankelijk van de onderzoeksperiode. Er kan bijvoorbeeld voor worden gekozen om een toekomstig tijdvak mee te nemen, terwijl daar ook van afgezien kan worden. Daarnaast hangt de schade af van het 0-scenario of het referentiescenario. Dat scenario vaststellen is een uitdaging omdat het perfecte referentiescenario niet bestaat (exact dezelfde competitie, maar dan zonder corona). Ook het al dan niet verrekenen van het aanspreken van reserves door de clubs en van steunmaatregelen van de overheid beïnvloedt de uitkomst.

Onderlinge loyaliteit voetbalclubs

De coronacrisis sorteerde effect op de onderlinge verhoudingen tussen de Nederlandse en buitenlandse betaaldvoetbalclubs. Uitkomsten van een onderzoek - uitgevoerd vóór het voorstel in april 2021 om te komen tot een Europese Super League - wijzen erop dat de coronacrisis de betaaldvoetbalclubs in Nederland en in andere Europese landen meer bij elkaar brengt en de onderlinge solidariteit vergroot.[18]

Loyaliteit fans

Betaaldvoetbalclubs gaan op verschillende manieren om met seizoenkaarthouders. Sommige clubs bieden geen restitutie aan (zoals FC Utrecht), anderen doen dat wel (o.a. Ajax). In beide gevallen is het de vraag hoe loyaal seizoenkaarthouders zijn: zij betaalden immers voor toegang tot wedstrijden waar zij niet (allemaal) bij konden zijn. Onder andere Feyenoord en Fortuna Sittard berichtten dat het merendeel van de seizoenkaarthouders geen compensatie vraagt voor de gemiste wedstrijden, waarvoor zij wel betaald hebben.[19] Voor deze clubs is dat een mooie financiële steun in de rug, die veel zegt over de betrokkenheid van fans bij 'hun club'.

Het is de vraag wat de vooruitzichten zijn voor de verkoop van seizoenkaarten voor het seizoen 2021/2022. De KNVB heeft in januari en februari 2021 een onderzoek onder 41.558 voetbalfans laten uitvoeren, waarbij onder andere dit onderwerp onder de loep is genomen.[20] 60 procent van de huidige

[18] Hammerschmidt, J., Durst, S., Kraus, S. & Puumalainen, K. (2021). Professional football clubs and empirical evidence from the COVID-19 crisis: Time for sport entrepreneurship?, *Technological Forecasting and Social Change*, *165*, 6–9. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2021.120572.

[19] Zie Feyenoord (2021, 12 april). #WeOverwinnenSamen | Update tegemoetkoming seizoenkaarthouders en Fortuna Sittard (2021, z.d.). Update over tegemoetkomingen en betaalpas.

[20] De resultaten heeft de bond op het moment van schrijven nog niet gepubliceerd. De kernresultaten die in dit hoofdstuk worden geschetst heeft de KNVB per e-mail gedeeld. Het is niet duidelijk wat het steekproefkader van dit onderzoek was.

seizoenkaarthouders zei zeker te gaan verlengen, 25 procent zei dat waarschijnlijk te gaan doen en 12 procent wist het nog niet.[21] Deze resultaten wijzen op een hoge mate van loyaliteit onder fans. Van de fans die momenteel geen seizoenkaart hebben, zei 9 procent zeker een seizoenkaart te gaan kopen. 16 procent zei dat waarschijnlijk te gaan doen, 25 procent dacht dat waarschijnlijk niet te gaan doen, 21 procent zeker niet en 29 procent wist het nog niet.

De betrokkenheid bij de club werd begin 2021 door de fans gewaardeerd op een 8,3. 23 procent van de fans zei dat de betrokkenheid tijdens de lockdowns is afgenomen. 59 procent stond daar neutraal in en 18 procent gaf aan dat de betrokkenheid ondanks de tegenspoed is toegenomen. Het is mogelijk dat de fans die de enquête invulden meer betrokken zijn bij het betaald voetbal dan de fans die de enquête niet invulden. Bij de interpretatie van de uitkomsten dient hier rekening mee gehouden te worden.[22]

Loyaliteit sponsoren

Onderzoeksbureau Markteffect deed in september en oktober 2020 (toen er publiek in de stadions welkom was) in samenwerking met de Eredivisie CV en KNVB Expertise onderzoek naar de sponsorloyaliteit. Ondanks de coronacrisis staat de tevredenheid van de zakelijke partners (sponsoren) over de relatie met de club voorlopig niet onder druk. Gemiddeld beoordeelden zakelijke partners hun relatie met de club met een rapportcijfer 8,0. Tevens gaf 79 procent aan tevreden te zijn over de extra inspanningen die de club tijdens de coronaperiode heeft geleverd. In 17 procent van de gevallen zouden deze zelfs hebben geleid tot een nog betere relatie.[23] Een meerderheid van de zakelijke partners (57%) gaf aan de club trouw te blijven door de samenwerking aan het einde van dit seizoen te verlengen. 4 procent verwacht dat niet te (kunnen of willen) doen. Voor degenen die nog twijfelen over een verlenging (39%) is duidelijkheid over de mogelijkheid om in het nieuwe seizoen weer wedstrijden in het stadion bij te wonen van doorslaggevende betekenis. Net als in het geval van het onderzoek onder de fans mag volgens de KNVB niet worden uitgesloten dat de sponsoren die de enquête invulden meer betrokken zijn bij het betaald voetbal dan sponsoren die de enquête aan zich voorbij lieten gaan. Dit is belangrijk bij de interpretatie van de uitkomsten.[24]

Maatschappelijke effecten betaald voetbal in Nederland

PwC kwam in maart 2021 naar buiten met de resultaten van een onderzoek naar de maatschappelijke impact van betaald voetbal in Nederland.[25] De onderzoekers van PwC geven aan dat met de coronapandemie en de maatregelen is gebleken dat voetbal een rol speelt in het saamhorigheidsgevoel, de mentale gezondheid van voetballiefhebbers en de ontwikkeling van kinderen en volwassenen.[26] Over de impact van de coronapandemie en de maatregelen op het betaald voetbal werden geen uitspraken gedaan, omdat een kwantificering van het effect van corona(maatregelen) buiten de scope van het onderzoek viel.

[21] Uit de gegevens van de KNVB is niet duidelijk welk antwoord de overige 3 procent heeft gegeven.

[22] C. Nieuwpoort, persoonlijke communicatie, 19 mei 2021.

[23] Markteffect (2021, 21 januari). *Zakelijke relaties van betaald voetbalclubs zeer positief over partnership, ondanks onzekerheden door COVID-19*.

[24] C. Nieuwpoort, persoonlijke communicatie, 19 mei 2021.

[25] PwC (2021). *De maatschappelijke impact van betaald voetbal in Nederland*. Amsterdam: PricewaterhouseCoopers.

[26] Er is geen onderbouwing voor deze bewering in het rapport aangetroffen.

De belangrijkste conclusies van het onderzoek worden kort geschetst. Het betaald voetbal bindt 8,2 miljoen liefhebbers uit alle lagen van de bevolking en levert een directe bijdrage van 2,03 miljard euro aan het bruto binnenlands product van Nederland. De interesse in betaald voetbal is enorm: gemiddeld besteedt de voetballiefhebber er elf uur per week aan (26% van de vrije tijd). Clubs in het betaald voetbal helpen via MVO-projecten jaarlijks ruim 283.000 personen verder op het gebied van gezondheid, werk of onderwijs. Er zijn 12.557 zakelijke en maatschappelijke bedrijven en organisaties actief in het betaald voetbal.[27]

Onderzoeker Agnes Elling van het Mulier Instituut toonde zich onder de indruk van de gepresenteerde uitkomsten van het onderzoek. Wel wees zij op een selectieve keuze bij de uitvoering ervan. Over de maatschappelijke impact van schaduwzijden, waaronder de kosten van de inzet van politie en ongeoorloofde financiële injecties van lokale overheden is niet geschreven.[28] PwC heeft het vizier gericht op het moois dat het betaald voetbal de maatschappij oplevert, maar door het weglaten van de zaken die daar tegenover staan raakt het onderzoek uit balans. Ofschoon onbelicht in de PwC-studie voert de bond met de overheid wel beleid op de schaduwkanten van het betaald voetbal. Er wordt onder andere ingezet op het voorkomen of terugdringen van matchfixing en discriminatie en het bevorderen van financiële integriteit.[29]

6.4 Conclusie

Net als de voorgaande monitoren toont ook de voorliggende monitor aan dat de sportevenementensector door het coronavirus snel en hard geraakt wordt. Miljoenen Nederlanders stonden in de startblokken om aan sportevenementen mee te doen, om zich op tribunes of achter dranghekken aan de prestaties van topsporters te vergapen of om sportevenementen via de media te volgen. Het wekt dan ook geen verbazing dat onderzoeken uitwijzen dat sportevenementen, met échte live ontmoetingen, door Nederlanders op grote schaal worden gemist. Aan de aanbodkant zijn de appels eveneens zuur. Vijftien procent van de bedrijven in de sector heeft sinds het eerste kwartaal van 2020 de deuren gesloten.

In het betaald voetbal is er meer druk op de financiële positie van de clubs komen te staan. Tot nu toe lijken de clubs in staat om de financiële klappen enigszins op te vangen, waardoor de financiële gevolgen minder ernstig lijken te zijn dan het zich in eerste instantie liet aanzien. Dit is deels te danken aan de loyaliteit onder fans en sponsoren. Die trouw en betrokkenheid zijn echter begrensd, waardoor er voor het komende seizoen donkere wolken boven de sector opdoemen. Voor het betaald voetbal is het wenselijk dat er volgend seizoen weer enigszins normale competitie gespeeld kan worden, waardoor de loyaliteit van sponsoren en fans niet nog langer op de proef wordt gesteld.

De evenementensector zat de afgelopen maanden niet bij de pakken neer. In het streven de sector zo snel mogelijk weer op een verantwoorde manier op de rails te krijgen bundelden het Eventplatform en de Alliantie van Evenementenbouwers de krachten in het Fieldlab Evenementen. Praktijktesten in de vorm van Fieldlab-evenementen hebben de ontwikkeling en toepassing van kennis op het gebied van risicobeheersing bij evenementen gestimuleerd. In de eerste monitor zijn voor de herstart van de evenementensector drie fasen opgetekend: alternatieven voor live evenementen, gedoseerde live

[27] KNVB Media (2021, 9 april). *Onderzoek: betaald voetbal geeft plezier, verbindt en draagt 2 miljard euro bij*.

[28] Elling, A (2021, 13 april). *Wees ook kritisch over de onwelgevallige zaken van het betaalde voetbal*. *De Volkskrant.*

[29] D. Pranger, persoonlijke communicatie, 19 mei 2021.

evenementen en new live evenementen. Dankzij de Fieldlab-evenementen, maar ook dankzij het lobbywerk en de oplopende vaccinatiegraad, lijkt het erop dat de fase van gedoseerde live evenementen, zich geleidelijk lijkt aan te dienen.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl